

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร
อำเภอabinทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

Factors Affecting Farmers' Decision Making on Integrated Farming
in Kabinburi District, Prachinburi Province

ณัฐสิมา บริบูรณ์¹ นารีรัตน์ สีระสาร^{1*} และสินีนุช ครูทเมือง แสนเสริม¹
Natsima Boriboon¹, Nareerut Seerasarn^{1*} and Sineenuch Khrutmuang Sanserm¹

Received: January 25, 2023

Revised: March 14, 2023

Accepted: March 16, 2023

Abstract: The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of farmers, (2) the conditions of integrated farming, (3) factors affecting farmers' decision making on integrated farming, and (4) problems and suggestions of integrated farming. The population consisted of 196 integrated farming farmers in Kabinburi district Prachinburi province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2021. The 130-sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation, and multiple regression. The results indicated the following: (1) Most of the farmers were female with average age of 58.02 years old, and finished elementary school and own agricultural area. There were 2.13 average number of workers in integrated farming, average farming experience 12.28 years, the average household income from the agricultural sector was 110,796.19 baht per year, average household expenditure from the agricultural sector was 29,965 baht per year, average cost of integrated agricultural production was 21,393.85 baht per year. The average agricultural yield was 1,141.38 kilograms per rai. (2) The condition of the agricultural area was plain. There was a form of integrated farming, using; manure to improve the soil, and water from their own ponds/wells for irrigation. (3) Factors affecting farmers' decision making on integrated farming. There was one independent variable, namely farming experience that affects the dependent variable with statistical significance at the 0.01 level. And (4) Farmers were problems with soil fertility and agricultural water resources. For suggestions, the staff should transfer knowledge about soil improvement, support water sources in agriculture, transfer knowledge on planning/risk management in agriculture, support the agricultural machinery, and motivate the new generation to turn to agricultural sector.

Keywords: Decision-making, Integrated farming, Prachinburi province

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี 11120

¹ Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120.

*Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการทำการเกษตรแบบผสมผสาน 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสาน และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 196 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โย ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 130 คน โดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ย 58.02 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.37 คน จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรแบบผสมผสาน เฉลี่ย 2.13 คน มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.28 ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 110,796.19 บาทต่อปี มีรายจ่ายของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,965.00 บาทต่อปี มีต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานเฉลี่ย 21,393.85 บาทต่อปี มีผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ย 1,141.38 กิโลกรัมต่อไร่ 2) สภาพพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ราบลุ่ม มีรูปแบบการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ใช้ปุ๋ยคอกในการปรับปรุงบำรุงดิน มีแหล่งน้ำในการทำการเกษตรใช้น้ำจากสระ/บ่อน้ำ ของตนเอง 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ ประสบการณ์การทำเกษตร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (4) เกษตรกรมีปัญหาเรื่องดินขาดความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำทางการเกษตรไม่เพียงพอ สำหรับข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำในการทำการเกษตร ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวางแผน/บริหารความเสี่ยงในการทำการเกษตร สนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตร

คำสำคัญ: การตัดสินใจ เกษตรแบบผสมผสาน จังหวัดปทุมธานี

คำนำ

ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีประชาชนที่ลงทะเบียนเป็นเกษตรกรทั้งสิ้น 7,384,180 ครัวเรือน โดย มีพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด 116,623,664 ไร่ ซึ่งเป็นการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากที่สุดคือ 91,129,858 ไร่ รองลงมาเป็นปลูกพืชและเลี้ยงปศุสัตว์ 19,789,661 ไร่ และ การปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในพื้นที่ 2,943,579 ไร่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบว่า การปลูกพืชแบบผสมผสานครบวงจรในพื้นที่แปลงเดียว มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงการส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานให้กับประชาชนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงทำเกษตรกรรมแบบเดิม คือ การปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยพืชที่ปลูกมักเป็นพืชที่เกษตรกรทำการผลิตเป็นพืชที่มีราคาผลผลิตสูง ในช่วงหนึ่ง ส่งผลให้ทำให้เกษตรกรปลูกพืชตามๆ

กัน ซึ่งเป็นผลทำให้ผลผลิตล้นตลาดจนทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ รายได้ของเกษตรกรจึงไม่แน่นอน ถ้าราคาผลผลิตมีความผันผวน ราคาตกต่ำ เป็นระยะเวลานานจะส่งผลต่อเกษตรกรที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ประสบปัญหาขาดทุน หรือรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในการดำเนินชีวิต รายได้ที่ลดลง อาจไม่เพียงพอในการบริโภค ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องของเกษตรกร ทางออกของปัญหาความขาดแคลนอาหารและรายได้ลดลง คือ การทำการเกษตรแบบยั่งยืนพึ่งพาตนเอง บริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การทำเกษตรแบบผสมผสานจึงเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไข ปัญหา เพราะในช่วงที่ราคาผลผลิตของพืชแต่ละชนิดจะไม่ตกต่ำใน ช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งสามารถชดเชยกันได้ แต่ถึงแม้ว่ารายได้ลดลงแล้วนั้นครอบครัวยังมีอาหารเพื่อการบริโภคจากแปลงเกษตรของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

เกษตรแบบผสมผสาน เป็นการทำการเกษตรแบบยั่งยืนรูปแบบหนึ่ง ที่จะเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหา โดยเกษตรแบบผสมผสาน เป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยแต่ละกิจกรรมเกื้อกูลกันอย่างเป็นวงจร เป็นการให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน, 2564)

อำเภออินทร์บุรี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปราชญ์บุรี ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำเกษตรเชิงเดี่ยว (สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี, 2564) มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่เข้มข้นและปริมาณมาก ส่งผลให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตตกต่ำและปริมาณลดลง รวมถึงมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร เกษตรกรมีรายได้ลดลง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน และส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการทำการเกษตรผสมผสาน เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี หันกลับมาทำการเกษตรผสมผสานเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราชญ์บุรี จำนวน 196 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 130 ราย และสุ่มตัวอย่างเกษตรกรของแต่ละตำบลโดยการจับสลากตามหัวหน้าเกษตรกรตามสัดส่วนในแต่ละตำบล ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแล้วเก็บข้อมูลจนกว่าจะครบตามจำนวนของแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีคำถามตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) มีเกณฑ์กำหนดน้ำหนักการประเมิน 5 ระดับ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายความว่า น้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายความว่า น้อย คะแนน

เฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายความว่า ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายความว่า มาก คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายความว่า มากที่สุด ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) มีความเชื่อมั่นที่ 0.847 แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 130 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.71 ของเกษตรกรทั้งหมด มีเกณฑ์สถิติที่ใช้วิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ โดยวิเคราะห์ระหว่างตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร และตัวแปรตาม 1 ตัวแปร

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรร้อยละ 59.20 เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพร (2562) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.60 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 58.02 ปี สอดคล้องกับ งานวิจัยของ นภาพร และคณะ (2561) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 57.50 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.37 คน เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาและเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีอาชีพที่สร้างรายได้คือการปลูกผัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรแบบผสมผสาน เฉลี่ย 2.13 คน มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.28 ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 110,796.19 บาท มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 114,898.46 บาท มีรายจ่ายของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,965.00 บาท รายจ่ายของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 72,522.31 บาท มีต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานเฉลี่ย 21,393.85 บาทต่อปี มีผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ย 1,141.38 กิโลกรัมต่อไร่ มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 78,035.38 บาท และ ร้อยละ 73.90 ใช้เงินทุนตนเองในการทำการเกษตร

2. สภาพการทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 54.60 มีสภาพเดิมก่อนการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร คือ การทำนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกฤตา (2555) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.80 สภาพเดิมก่อนการทำเกษตรแบบผสมผสาน คือ การทำนา ร้อยละ 50.8 มีสภาพพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ราบลุ่ม ร้อยละ 64.60 มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ร้อยละ 34.70 มีการปลูกพืชผสมผสานกับการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 0.70 มีการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ร้อยละ 53.80 มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ร้อยละ 93.50 ใช้ปุ๋ยคอกในการปรับปรุงบำรุงดิน และร้อยละ 52.30 มีสระ/บ่อน้ำ ของตนเองในการทำการเกษตร

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร

3.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการตลาด จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรมีการตัดสินใจในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ระดับปานกลาง 4 ประเด็น คือ ปัจจัยด้านกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.31) ได้แก่ แหล่งน้ำในการทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.84) ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.31) ลักษณะของพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.30) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ค่าเฉลี่ย 3.17) และลักษณะภูมิอากาศ เนื่องจากแหล่งน้ำทางการเกษตร ลักษณะของพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และลักษณะภูมิอากาศ เป็นปัจจัยพื้นฐานใน

การเจริญเติบโตของพืช ถ้าแหล่งน้ำไม่เพียงพอ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม และภูมิอากาศมีความผันผวนจะส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตทางการเกษตร ปัจจัยด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.89) ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.24) การถือครองพื้นที่ทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.98) อายุของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.86) ระดับการศึกษาของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.69) และจำนวนแรงงานในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 2.66) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 3.04) ได้แก่ ความเสี่ยงในการทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.19) ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.18) เครื่องมือทางการเกษตร/เครื่องจักรกลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.05) รายได้ของครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.02) และภาระหนี้สินของครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 2.75) เนื่องจากเกษตรกรคำนึงถึงสภาวะทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น มีการวางแผนการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้ของครัวเรือน และปัจจัยด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.30) ได้แก่ ราคาผลผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.59) ความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.48) แหล่งจำหน่ายผลผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.41) การขนส่งผลผลิตสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.02) และการบริการข่าวสารด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.01) เนื่องจากราคาสินค้าและความต้องการของตลาด แหล่งจำหน่ายผลผลิต การขนส่งและการบริการข่าวสารด้านการตลาด มีความสำคัญเป็นแรงจูงใจแก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและหลากหลายตรงต่อความต้องการของตลาด รายละเอียดดัง (Table 1)

Table 1 Factors relating to integrated farming of farmers in Kabinburi district, Prachinburi province.

(n = 130)

Decision	\bar{x}	S.D.	Meaning
1. Physical factors	3.31	1.292	Moderate
2. Social factors	2.8	1.111	Moderate
3. Economic factors	3.0	0.965	Moderate
4. Marketing factors	3.30	1.156	Moderate
Mean	3.13	1.131	Moderate

3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร ตามลำดับความสำคัญ พบว่า มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำเกษตรของเกษตรกร แตกต่างกับงานวิจัยของ ขวัญตา (2562) พบว่า นั่นคือ อายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพทำการเกษตรมากขึ้น จะ

ส่งผลให้การตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพทำการเกษตรมาก ทำให้ทราบและตระหนักถึงปัญหาในการทำการเกษตร จึงมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำการเกษตร ภายใต้การแข่งขันที่สูงขึ้น ราคาสินค้าที่มีความผันผวน ต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนดีขึ้นอย่างมั่นคง และยั่งยืน รายละเอียด ดัง (Table 2)

Table 2 Multiple linear regression analysis of the decision-making level for integrated farming of farmers

(n = 130)

Variable	Coefficient regression (b)	t	Sig
Constant	0.195	0.296	0.768
x ₁ Age (years)	-0.013	-1.282	0.202
x ₂ Holding area (rai)	-0.001	-0.267	0.790
x ₃ Integrated agricultural workers (person)	0.129	1.421	0.158
x ₄ Farming experience (years)	0.027	3.353**	0.001
x ₅ Income from the agricultural sector (baht/year)	-6.714E-7	-0.745	0.457
x ₆ Cost of agricultural production (baht/year)	2.608E-6	0.817	0.416
x ₇ Average debt (baht/year)	-1.670E-7	-0.433	0.666

R² = 0.123 Adjusted R² = 0.065 SEE = 0.967 F = 2.129 Sig = 0.000

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการทำการเกษตรแบบผสมผสานด้านกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.448) ในระดับมาก เนื่องจากปัจจัยทางกายภาพเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องการผลิตทางการเกษตรโดยตรง ได้แก่ ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.81) แหล่งน้ำในการทำการเกษตรไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.81) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพร (2562) พบว่า เกษตรกรขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เนื่องจากบางพื้นที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติอาจไม่เพียงพอ และไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการเกษตรได้ การสนับสนุนแหล่งน้ำจากหน่วยงาน

ของรัฐยังไม่ทั่วถึง งบประมาณสนับสนุนแต่ละปีมีจำนวนจำกัด ลักษณะภูมิอากาศแปรปรวน (ค่าเฉลี่ย 3.30) ลักษณะของพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.00) และเกษตรกรมีปัญหาในการทำการเกษตรแบบผสมผสานด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.28) มากที่สุด ในเรื่องของราคามูลผลิตที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 3.42) ความต้องการของตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด (ค่าเฉลี่ย 3.41) เกษตรกรมีปัญหาในการทำการเกษตรแบบผสมผสานด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 3.03) มากที่สุด ในเรื่องต้นทุนที่ใช้ในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.18) เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.00) ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.18) และเกษตรกร

มีปัญหาในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.86) มากที่สุด ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.95) และอายุของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.92) เนื่องจากการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร จะต้องมีการมีส่วนร่วมของสมาชิก เช่น การประชุมกลุ่ม การอบรม เวทีชุมชน ด้วยอายุของเกษตรกรที่ค่อนข้างมาก อาจจะทำให้ไม่สะดวกในการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร และมีข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้านกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.49) ระดับมาก โดยเฉพาะประเด็น ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 3.95) ควรมีการสนับสนุนแหล่งน้ำในการทำเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.90) เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.38) ระดับมาก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรมีโครงการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.58) ควรมีการส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.58) เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 3.16) มากที่สุด คือ ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวางแผน/บริหารความเสี่ยงในการทำเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.27) ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุน/เพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.26) และเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบผสมผสานด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.06) มากที่สุด โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรมีการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.08) ควรมีการสนับสนุน/ส่งเสริม สร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.38) เพื่อให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงความสำคัญและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร

สรุป

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ เฉลี่ย 58.02 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.37 คน เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาและเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีอาชีพที่สร้าง

รายได้คือการปลูกผัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรแบบผสมผสานเฉลี่ย 2.13 คน มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.28 ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 110,796.19 บาท มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 114,898.46 บาท มีรายจ่ายของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,965.00 บาท รายจ่ายของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 72,522.31 บาท มีต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานเฉลี่ย 21,393.85 มีผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ย 1,141.38 กิโลกรัมต่อไร่ มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 78,035.38 บาท และร้อยละ 73.90 ใช้เงินทุนตนเองในการทำเกษตร สภาพเดิมก่อนการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร คือ พื้นที่ในการทำนา ส่วนใหญ่เกษตรกรมีสภาพพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการใช้ปุ๋ยคอกในการปรับปรุงบำรุงดิน มีแหล่งน้ำในการทำเกษตรใช้น้ำจากสระ/บ่อน้ำ ของตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ ประสบการณ์การทำเกษตร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความสัมพันธ์เชิงบวก เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์มากขึ้น จะส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้นด้วย เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำทางการเกษตร ราคาสินค้าเกษตร แหล่งจำหน่ายผลผลิตสินค้าเกษตร การวางแผนการผลิต การเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยการสนับสนุนของภาครัฐ และมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำในการทำเกษตร ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวางแผน/บริหารความเสี่ยงในการทำเกษตร สนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตร

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร อำเภอ

กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ต่อเกษตรกร

1) ควรมีการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน และควรมีเผยแพร่/แลกเปลี่ยนองค์ความรู้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน จากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

2) ควรมีการส่งเสริม/ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวางแผนการผลิตที่ดี การบริหารความเสี่ยงในการทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีการผลิตที่มีมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด

3) ควรส่งเสริมให้มีการลดต้นทุนการผลิต เนื่องจาก ปัจจุบันราคาปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช

4) ควรส่งเสริมด้านการตลาด ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านการตลาด การจำหน่ายผลผลิตทั้งทางออนไลน์และออฟไลน์ และการแปรรูปผลผลิต

5) ควรมีการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนการใช้แรงงานให้แก่เกษตรกร เพื่อลดแรงงานในการทำการเกษตรและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร

1.2 ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรมีนโยบายหรือแผนงาน/โครงการ ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2) สำนักงานเกษตรอำเภอ กบินทร์บุรี ควรส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิต การแปรรูปผลผลิต และการตลาด สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรของตนเองได้

1.3 ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) ควรมีการส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรค ข้อจำกัดของเกษตรกรอย่างแท้จริง

2) ควรผลักดัน สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเกิดความสนใจ และหันกลับมาทำการเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากงานวิจัยที่ได้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ดังนั้นควรมีการวิจัยในประเด็น ดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่องการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ หรือขยายขอบเขตการวิจัย เพื่อนำข้อมูลการศึกษามาเปรียบเทียบ

2. ควรศึกษาเรื่องการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ขวัญตา มูลชาวี. 2562. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 85 หน้า.

ณัฐกฤตา ศรีสุยงค์. 2555. การทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 9 หน้า.

นภาพร เวชกามา ธีระรัตน์ ชินแดน และสำราญ พิมราช. 2561. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านห้วยหลาว อำเภอนาเขิวก

- จังหวัดมหาสารคาม. วารสารแก่นเกษตร. 46ฉบับพิเศษ 1 : 2561.
- ปิยะพร นิตยส์สุวรรณ. 2562. แนวทางการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 132 หน้า.
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน. 2564. เกษตรกรรมยั่งยืน (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2700. (2 ธันวาคม 2564).
- สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี. 2564. แผนพัฒนาการเกษตรอำเภออินทร์บุรี 5 ปี (2561-2565 ฉบับทบทวน), ปราจีนบุรี. 82 หน้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. เกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422. (2 ธันวาคม 2564).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2564. สถิติเกษตรและประมง (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/11.aspx>. (2 ธันวาคม 2564).
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third edition. New York: Harper and Row Publication. 1130 p.